1923 СИЙ ДОЛА АХ БIАЬ ШУ 1973

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ПIАЬРАСКА, 30 ноябрь 1973 шу • № 143 (5404). • Мах 2 кеп.

РЕСПУБЛИКАНСКИ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦЕГА

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо, республика Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои езача событеца — газета ах бIаь шу дизара юбилейцеи цунна «Знак Почета» яха орден яларцеи дег тIара даькъала ювц редакце коллектив, авторски актив, «Сердало» газет дешараш.

«Сердало» газет хьахилар йоккха политически событи яр Октябрьски революци ялалехьа ший йоазув доацаш хиннача гIалгIай халкъа вахаре. «Сердалос» духхьашха ший къаман меттала наха юкъе дихьар лергдоаца парте дош, областной партийни организаце денале гIонча а хинна дIаэттар из керда вахар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме.

Газето хьабена никъ — из я индустриализации коллективизации яра ленински никъ чакхбаккхара, пятилеткай Iалаьмате йоккхий планаш кхоачашъяра, керда тайпа саг хьалкхевара республика къахьегамхоша са ца кходеш лоаттабеча къовсама дог урауттадеш йола летопись.

«Сердало» боккхача лоархIаме хиннад культурни революци чакхйоаккхача, йоазув-дешар ца ховлга дIадоаккхача, гIалгIай литературни мотт хьабеча, машар боацаш къовсам лоаттабаьб цо ширача замах юхедисача воча гIулакхашца, кердача обрядаштеи традицештеи пропаганда яьй.

Газета оагIош тIа шерра дийцад Сийлахь-боккхача Даьхен тIема шерашка советски халкъа карагIдийнна турпал гIулакхаш, коммунизм хьалъеча республика къахьегамхоша кхоачашдаь сийлахь гIулакхаш.

«Сердало» газета «Знак Почета» яха орден яларо редакце коллектив декхарийла ю ший деррига низаши говзали сий дола масси кхоачашъяра дIатела — наьха коллективни пропагандист, агитатор, организатор хила. Парте XXIV съездо белгалъяьча сийлахьча програмко журналисташкара дIадех шоай балха формаши методаши кердайоахилга, экономически социальни процессий кIоарга анализ яра искусство, публицистика говзал караерзаелга, нахацара бувзамаш шерделга.

Тахан, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой КПСС XXIV съезда решенеши ийслагIча пятилетка заданеши кхоачашъяра дегаш ура а этта къахьегаш боахкача хана, «Сердало» редакционни коллектива декхар — республика халкъа боахам дегIабоалабара проблемаш кIоаргагIа ювцар, социалистически яхьа дешаш массе а оагIорахьара дашхар, ширача замах юхедисача воча гIулакхашца хоадамболлаш къовсам лоаттабар, бахача наха интернациональнии атеистически кхетам балара хьакъехьа къаьгган кхетадергдолаши дувцар, нохчийи гIалгIайи халкъий дIаяхеча ханара гIулакхаш классови позицешкара хьахьувкхар.

Газета болхлой лоархIаме декхар да КПСС XXIV съездо тIаийцача машара Программана пропаганда яр. Кхетаергйолаш дIайовзийта еза вай парте арахьара ленински политика, машар безача низий Дерригдунен конгрессе КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Брежнева даь къаьгга къамаьл, хьагучадаха деза империализма агрессивни гIулакхаш.

Дукхача къамех бола республикера къахьегамхой коммунизм хьалъяра сийлахь планаш толаме кхоачашъяра оарцагIбахара редакце ерригача коллективана, «Сердало» газета балхлойи юрташкарчеи корреспонденташта творчески хIамаш карагIдувлар лов КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумаи Министрий Советаи.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

В. И. Ленин. П. ВАСИЛЬЕВА сурт.

МОАРШАЛА ТЕЛЕГРАММАШ

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦЕГА г. Грозный.

«Правда» газета редакционни коллеге берригача правдисташа дег тIара даькъала ювц редакце коллектив, республикански «Сердало» газета активисташи из дешараши цун эггара хьалхара номер араьннача дийнахьа денз 50 шу дизарцеи цунна деза правительственни совгIат даларцеи. Ах бIаь шу хьалхагIа гIалгIай меттала духхьашха арадаьннад газет Сийлахь-йоккха Октябрьски революци ялалехьа ший йоазув ца хиннача халкъа лаьрхIа. Из дар кагийча халкъий кхела Коммунистически парте йоакхо еш хилар, ленински къамий политика котъялар хьахьокхаш дола къаьгга тешал. Цу хана денз Нохч-ГIалгIайчеи коммунисташцеи берригача къахьегамхошцеи цхьана боккхеи сийлахьеи никъ хьабенаб шун газето, кIезига дакъа лаьцадац цо хьалха тIехьабиса хиннача лоамаи мехка социалистически эргалонаш еча. Дог тийша да тхо, «Сердало» дIахо а шун республика партийни организаце денале гIонча, къахьегамхоша КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяр духьа лелаеча массови яхьа низ бола трибуна хургхиларах. Дег тIара лов тхона, деза новкъостий, оаш беркате болх бар, керда творчески толамаш дахар.

«Правда» редакционни коллеги

* * *

Редакце коллектив, «Сердало» газета авторски актив, из дешараш дег тIара даькъала бувц оаха деза правительственни совгIат даларца. КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме оаш керда творчески толамаш дахар лов тхона.

СССР журналистий Союза правлени.

* * *

Редакце коллектив дег тIара даькъала ювц аз деза правительственни совгIат даларца. Редакце берригa болхлой унахцIена болаш бахар а дIахо цар творчески толамаш дахар а лов сона.

А. Т. АЛТУНИН,
Инарал - полковник.
СССР Лакхехьарча Совета депутат.

М.-С. ПЛИЕВ.

ХАЛКЪА ТКЪАМАШ

Бовзаш шун из турпала балам,
Хьесташ хIара мугIаро,
Лу аз шуга тахан салам,
«Ленина никъ», «Сердало»!

Оаш са халкъа метта беннаб,
Лаккха гIатта шоай ши ткъам.
Халкъ боедонал шуца теннад,
Цхьанна боадон бац вай хам.

Шун шинне уж турпал ноакхош
Орденаша лепаду,
Дего шоана ловцаш довхаш
Оаза ека пхьаьнаш лу.

Лоаца боах аз, сердал телаш
Ах бIаь шера баьндаь никъ,
Йовзийтандаь халкъий кхелеш,
Баьчча хьехам, Даьхен никъ.

Нанас хьалххар ший бер санна,
Шоах аз хIара мархIа лоац.
Оаш са заман кизга хинна
Боадонна бетт цIера оарц;

Бетт из лелхош, бетт из морцаш,
Гош мелденна боадо эг.
Тийнад моттийт цо ший дарцаш,
Таба гIерташ цо къахьег.

Цуина дIате кIоаг ца буташ
Боаге шун из хIара мугI,
Харшар даьнна бейлг ца буташ
Леларгда вай заман нух.

Лов, шун ткъамаш шерагI
 даржар,
Хьежар шуга хIара цIа.
ЧIоагIдеш вошал, хестош машар,
Шо дахалда! Кулг хьада!

ЭНЕРГЕТИКИЙ ГIУЛАКХАШ

ИйслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера дика къахьегама толамаш даьхад «Грозэнерго» № 2 йолча теплоэлектроцентрала энергетикаша.

Ханал хьалха кхоачашъяьй йIовхален электрически энерги яккхара цхьайтта бетта план. Ноябрь бутт чакхбоалаш планал совгIа массехк миллион киловатт-сахьат электроэнерги йоаккхаргья цар. Уж толамаш даха карагIдаьннад электрооборудованех биза пайда эцарахи технологически режим телха ца яреи бахьан долаш. Пятилетка кхоалагIча шера тIаийца социалистически декхараш дика кхоачашду № 2 йолча ТЭЦ-а энергетикаша. Социалистически яхье хьалха латт В. Я. Решетова кулгалдеча электрически цеха коллектив.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Л. И. Брежневи Инде Коммунистически парте кулгалхойи вIашагIкхетар

ДЕЛИ, 28 ноябрь. (ТАСС спец. корр.). 27 ноябре вIашагIкхийттар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежневи Инде Коммунистически парте кулгалхойи. Уж вIашагIкхийттача дакъа лаьцар КПИ Къаман совета Председатела Ш. А. Дангес, КПИ Къаман совета Генеральни секретара Р. Раос, КПИ Къаман совета Центральни секретариата членаша Н. К. Кришнан, Б. Гуптас, Й. Шармас, И. Синхас, Р. Редде, И. Гуптас, С. Кумарана.

Советски оагIонгахьара вIашагIкхийттача дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро члена А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро члена Д. А. Кунаева, КПСС ЦК члена Н. М. Пегова, КПСС ЦК членалла кандидата В. Ф. Мальцева, КПСС Центральни ревизионни комиссе члена, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. И. Блатова, КПСС ЦК Генеральни секретара референта Е. М. Самотейкина, КПСС ЦК бехктокхамеча болхлоша Ю. А. Жилина, П. В. Куцовина, Индерча СССР гIулакхашта ханна тешам бенна волча В. К. Болдырева.

ВIашагIкхетар вежарашха, дег тIарча безамца чакхдаьлар.

Советски халкъий дезале

Литовски ССР халкъий ДоттагIала орден дIаялар

ВИЛЬНЮС, 28 ноябрь. (ТАСС корр. В. Куликов, Э. Васердамас) Ленина ордена лалла Литвай байракха тIа сийрдаьлар халкъий ДоттагIала орден — вежарашха долча дерригача советски халкъашарча литовски халкъа йохаргйоацача цхьоагIон символ. Цу дезача совгIатаца Даьхено бе боаггIаш бола мах бир коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе, социалистически Даьхен низ чIоагIбеча республико лаьца дакъа.

Литвай Компарте Центральни Комитетои республика Лакхехьарча Советои цхьана заседани еча спорта Дворецa паргIатача зале гулбелар Литвай КП ЦК членаши членалла кандидаташи, СССР Лакхехьарча Советеи Литовски ССР Лакхехьарча Советеи депутаташ, партийни, советски, общественни организацей кулгалхой, промышленностеи юрта боахамеи хьалхалаттараш, Iилмани культураи деятелаш.

Торжественни заседани хьайийллар Литовски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела М. Ю. Шумаускаса. Цо белгалдаьккхар, Даьхен деза совгIат — халкъий ДоттагIала орден —республикерча къахьегамхоша чIоаггIа гIадбахан дегаш гIоздаьннеи тIэнйпа хилар. Советски Литвай болхлоша, колхозхоша, интеллигенце са ца кхолеш къахьийта хилар бакдаь тIаэцар санна, литовски халкъа социалистически интернационализма, вежарашха долча халкъий доттагIала идеалашта тешаме хилар бакдаь тIаэцар санна лоархI цар из.

Еррига зал екаш дегаш гIоздовхаш лекх Советски Союзеи Литовски ССР-еи пачхахьалкхений гимнаш.

Зале хьачуяхь Литовски ССР байракхи КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракхи.

Торжественни заседане дакъа лоацараша чIоаггIа дегаш гIоздаьнна а болаш сийлахьча президиуме хорж КПСС ЦК еррига Политбюро. Къамаьл де дош лу Политбюро члена, КПСС ЦК секретара М. А. Сусловна.

Гулбеннараша чIоаггIа деттаж тIоараш а долаш М. А. Суслова Iодийшар Литовски ССР-а халкъий ДоттагIала орден яларах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. Даьхен деза совгIат республика байракхах дIаделлар цо.

Цул тIехьагIа жоп луча кепара къамаьл дир Литвай КП ЦК хьалхарча секретара А. Ю. Снечкуса.

Социалистически Даьхе тоаяра юкъарча гIулакха юкъе Советски Литвас лаьцача дакъа ииттал лакха мах барах КПСС ленински Центральни Комитетаи Советски правительстванеи чIоагIа раьза хиннеи дег тIара баркал оалаши къамаьлаш дир торжественни заседане трибунера гIишлой-отделочни машинаш еча Вильнюсски завода наладочникий бригадира, Социалистически Къахьегама Турпала Б. И. Миллос, Паневежски районерча Марите Мельникайте цIерагIча колхоза председатела, СССР Лакхехьарча Совета депутата Ю. П. Лейшиса, Литовски ССР Iилмай Академе президента, Социалистически Къахьегама Турпала Ю. Ю. Матулиса, Вильнюсски пачхахьалкхен педагогически института студенткас Б. И. Ванагайте.

Торжественни заседане дакъа лаьцараша чIоагIа дегаш гIоздаьнна а болаш тIаийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дахьийта моаршала письмо.

Республикански «Сердало» газета болхлошта нн. Б. М. Костоевна, С. М.-С. Майсиговна, Ш. М. Мальсаговна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика кепайоазоне хьинаре болх барахи «Сердало» газета 50 шу дизарца дувзаденнея Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Костоев Махьмада Баширана — отдела заведующена.

Майсигов Махьмад-Султана Саламхана — отдела заведующена.

Мальсагова Малсага Шафирата — корректора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1973 ш, 29 ноябрь.

Республикански «Ленинан некъ» газета болхлошта нн. Д. Д. Кагермановна, С. Д. Магомаевна, Х. М. Эскархановна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика кепайоазоне хьинаре болх барахи «Ленинан некъ» газета 50 шу дизарца дувзаденнея Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Кагерманов Денисултана Доккийна — литературни болхлочоа.

Магамаев Дауда Салаутдина — переводчика.

Эскарханов Моазий Хьабибуллана — корректора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1973 шу, 29 ноябрь.

ФЕРМАЙ РЕЗЕРВАШ— ПЯТИЛЕТКА ГIУЛАКХАШКА

Хьайбай боахаме хьалха латтарий Ерригроссийски совещани

Карарча пятилетка кхаь шера баьча балха итогаши парте XXIV съездеи КПСС ЦК Пленумийи решенешка хьежжа дакъа дIахо дегIадоаладара наькъаши дийцар 28 ноябре Москве хиннача хьайбай боахаме хьалха латтарий Ерригроссийски совещане.

Совещане дакъа лаьцар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, РСФСР Министрий Совета, министерствай, ведомствай белхтокхамеча болхлоша.

Юххьанца дош оалаш совещани хьайийллар КПСС ЦК Политбюро членалла кондидата, РСФСР Министрий Совета председатела **М. С. Соломенцева.** КПСС Центральни Комитета, Российски Федераце правительства цIерагIа цо даькъал бийцар совещане дакъалоацараш республикана КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЦIе байракх яларца. Республикана из совгIат деннад 1972—1973 шерий Iаи замалахь хьайбай продукци дукхагIа яхари кийчъяри духьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье из котъяларах.

КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи цIерагIа Российски Федераце викалашка ЦIе байракх дIаелар СССР Министрий Совета Председатела заместитела **З. Н. Нуриева.**

Юрта боахама материально-технически база чIоагIъяра, цуна кIоарга интенсификаци яра тIаберзабаь парте кийчбаьчеи чакхбоахачеи наькъо доккха белгалара беркат лу. Из дика гу Марийски Поволжья боахамашка хьежача, аьлар парте Марийски обкома хьалхарча секретара **В. П. Никонова.**

Трибуне — машенаца доахан деттара говзанчий Ерригсоюзни конкурса чемпионка, Московски областерча «Память Ильича» яхача колхоза ферма оператор **А. Н. Буртиева.** Тахан вай укхаза гулденнад, аьлар цо, парте ЦК-ана, Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежневна шийнна Россе хьайбаш леладерий къахьегама лаккха мах барах воаш дег тIара раьза хилар, дIайха баркал алар духьа. Республико даьхача толамашта юкъе ондо дакъа да Подмосковье лаьтташ леладерий, хьайбаш леладерий. Пачхахьалкхенга дехкад 212 эзар тонн ялат, 687 эзар тонн коартолаш, 710 эзар тонн баьцадаараш. Иззал продукци духхьашха кийчъяьй.

Фермашкарча промышленни технологех боккха пайда боалаш хиларах дийцар Горьковски областерча СССР 50 шу дизара цIерагIча хьакхарч лелаеча комплекса оператора **В. И. Беловас.** Цо болх беча низ болча предприяте 108 эзар хьакха кхоаб.

Чусоцадаьча хана доахан кхабара цIенхаштта уйла тIа а йохийташ Липецки областа колхозхошеи совхозий болхлошеи, «Сельхозтехника» объединене болхлоша доашта социалистически декхараш тIаийцад укх Iай хьайбаш тIехдика Iаьтара дахара, аьлар ше къамаьл деш Липецки облисполкома председатела **Н. Д. Новикова.** Из инициатива РСФСР Министрий Совето къоабалъяьй.

24 шу совгIа ха я Алтайски края Змеиногорски районерча «Россия» яхача колхоза председатела Социалистически Къахьегама Турпала **И. Я. Шумакова** болх бу. Шоай боахамера ма-

Юртбоахама Iилмай доктора, салаш кхувлаш цо шаьра хьахьеккхар, юртбоахама интенсификаци яра тIаерзаяь вай парте политика мишта чакхйоах. Черноземни йоацача зона центральни районий юрта боахама Iилма-тохкама Института профессора **П. С. Потехина** дийцар хьайбай боахама даькъера Iилман тохкамаш чIоагIдарах.

Совещане къамаьлаш дир иштта: Ленинградски областерча Пашски комплекса скотника-оператора **Н. Ф. Большевас,** КПСС Татарски АССР Чистопольски горкома хьалхарча секретара, Социалистически Къахьегама Турпала **Г. Г. Подющенкос,** Белгородски области Корочански районерча «Рассвет» яхача колхоза председатела **К. В. Дмитриева,** Удмуртски АССР «Поршунский» совхоза рабочкома председатела **П. Я. Максимова,** хьакхарч лелаеча совхозий Краснодарски треста директора **И. П. Шевчука,** Ульяновски области Радищевски районерча Жданова цIерагIча колхоза керттерча зоотехника, Социалистически Къахьегама Турпала И. М. Кулагинас кхычар а.

Совещане къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, РСФСР Министрий Совета председатела **М. С. Соломенцева.**

ВАЙ КЕПАЙОАЗУВ–

«...Таханара ди диц ма лулда вайна, гIалгIай цIи йолаш, гIалгIай мотт лебеш вай укх дунен тIа мел даха...» Уж дешаш дар 1923 шера ЦхьоалагIча мая гIалгIай вахаре эггара хьалха наьна метта арадаьннача «Сердало» газета хьалхарча статья тIа.

ИРАЗАГА БОДА НИКЪ ХЬЕХАШ

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА Октябро ираза новкъа яьккхача ГIалгIайчен къахьегамхой дег чура доагIаш дар уж. Революци хилалехьа кхыметтел шоай кепайоазув а доацаш хиннача гIалгIашка кхаьчар наьна меттала арадувла газет. Цунца хьахилар гIалгIай кепайоазув.

1912 шера 5 мая «Правда» яха дуккхача наха лаьрхIа дола большевистски газет арадаларца дувзаденна В. И. Ленина аьнад: «Петербурга болхлоша юхьиг дIайолаяьй... ДIахо хьоргда вай цар гIулакх, столица болхлой газет — еррига Росси хьалъяьккха болхлой газеташ а долаш йола болхлой организацеш хургйолча бIаьстен хьалхара чIагарг — цхьатарра хьал а лоацаш дегIа а кхувлаш». Кхоачашхиннад сийлахь-воккхача Ленина дагалаьттар. Тахан вай мехка арадувлаш бIаьш эзараш тайп-тайпа газеташи журналаши да. Цар дерригача дунен тIа дIакхайкаду коммунизмах дола сийлахь-доккха бакъдар, кIоаргача партийни дешаца коммунистически кхетам лу наха, дегаш урауттадеш оарцагIбоах къахьегамхой парте хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдара.

Сийлахь-доккха дакъа кхаьчад «Сердалонга»: ше хьахиннача хьалхарча деношка денз гIалгIай вахаре эггара хьалха наьна меттала къахьегамхошта юкъе парте бакъ дош кхайкаде, керда вахар хьалдара къовсамхо хила. «Газет коллективни пропагандисти агитатори хинна а ца Iеш, коллективни организатор а да» яхача ленински принципашца хьалхле а лелаеш, «Сердалос» чIоаггIа къовсам лоаттабаьб шийна хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара.

Iалаьмате дукха халонаш нийслора Советски Iаьдал чIоагIлучa шерашка. «Сердалос» хIара номер тIа яздаьд царех. Цо дIадоаржадора кердадар, къовсам лоаттабора тIехьадисача гIулакхашца. Политически, экономически, социальни даькъе юрташка парте чакхйоаха решенеш кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме пайда эцар тайп-тайпарча формаех. Газето хьакъалца увттадора проблемаш дешаш, царна тIаерзайора наьха уйла.

Къаьстта чIоагIа йоакхо йора коллективизаце гIулакхий. ХIара номер тIа кепаеттар цу хьакъехьа йола материалаш. Шерра йоаржайора колхозаш вIашагIйохкара толашагIйола опыт, цIенхаштта критика йора нийслуча кхоачамбоацарашта.

«МалагIа пайда ба коллективни боахамах хьабоалар?» яхаш статья я 1928 шера арадаьннача № 44 йолча газета тIа. «...Коллективни боахамашка мара йиш яц, — йоах цу тIа, — юртбоахама техниках бизза пайда эца, агротехника хьалхарча методашца лаьтта леладе».

Газето лелаю «Юрта кооперацe хьажар» яха рубрика. Дукха я кепатеха колхозхоша шоай вахарах язъю материалаш а.

Ховш долчa тайпара, ГIалгIайчен, берригача вай мехка санна, коллективизаци чаккхъяьннай крача классови къовсаме. Советий Iаьдала духьала хиннача кулакаша, моллаша, шейхаша шоай махулла новкъарле йора колхозаш вIашагIйохкара. Цар тайп-тайпа къовсам лоаттабора къайлахьа а гучахьа а.

Классови моастагIашца лира къовсам лоаттабора «Сердалос». «ЦIийдаьча аьшкаца дIабоахаргба вай кулакаш» яхаш я 1929 шера № 60 йолча газета тIара статья. Цу тIа гучабоах колхоза гIулакхаш толхадар духьа къайлагIа колхозе чубаьхка кулакаш, шоай гаргара нах колхоза кулгалдеш хургбола гIулакхаш леладеш бараш, иштта кхыбола тийша болх лелабераш.

Газето гучайоах моллаша, шейхаша колхоза духьала лелаеш йола агитаци. Уж гIертар, дынах пайда а эцаш, нах колхозашта мутIахьа ца хилийта. «АллахIа могабац колхозий никъ», — йоахар цар. «Болхлойи ахархойи болата цхьоагIонца тохаргъя вай колхозашта духьаларча агитацена», — йоахар газето (№ 7, 1930 ш.). «Сердалос» айхха бувзам лоаттабора газет дешарашца. Царга гIолла гучабоахар кулакаш.

ЧIОАГГIА йоакхо йора «Сердалос» социалистически яхь йоаржаяра. 1929 шера 20-ча январе «Правда» тIа эггара хьалхха араьлар «Мишта вIашагIйолла еза яхь?» яха Ленина статья. «Сердалос» шерра пропаганда йора социалистически яхь вIашагIйоллара ленински принципашта.

Газето иштта тохкар, мишта лел яхь колхозашка. Каст-каста араювлар «Малав тахан хьалха?» яха рубрика, кепаеттар хьалха латтарий рапорташта, ювцар дикагIбарий опыт.

«Сердалон» оагIонаш тIа керттера моттиг дIалоацар партийни организацей балхах йолча материалаша. Цар хьагойт мел хала, мел сабаре, мел маькара къовсам лоттабаьб партийни организацеша керда вахар дуллаш.

Социализм хьалъяра эггара халагIча гIулакхех цаI дар культурни революци чаккхъяккхар. Из декхар кхоачашде партийни организацена новкъостал деш «Сердалос» пайда ийбора ерригача торонех. «ДIадаккха каьхатмотт ца хар» яха рубрика хIара номер тIа хIана яц, аьнна, хулар. Дукха яздора газето ликпунктай, ликбезий, дешар-цIеной балхах, дIайовзийтар дешар Iомаделга вIаштIехьдаккхара дикагIйола методаш. Къаьстта теркам тIабохийтар школай, культура учреждений балха, культурни революцена берригa юрташкара хьехархой юкъеозара.

«Сердалос» чIоагIа йоакхо йора гIалгIай литература дегIадоаладара, цун идейнии художественнии боарам лакхбара. Кепаеттар литературни оагIонаш, рецензеш, критически статьяш. Эггара хьалхарча гIалгIай писателаша шоай творчески никъ дIаболабаьб «Сердалонга» гIолла. Шоай хьалхара произведенеш цар кепайийттай «Сердалон» оагIонаш тIа. Редакценен писателаштен юкъе айхха творчески бувзам лаьттаб.

В. И. Ленина яьхад: «Социалистически хувцамаш де йиш хургьяц, дуккхагIболча къахьегача кхалнаха цу балха юкъе хьинаре дакъа ца лоацe». Партийни организацена из декхар кхоачашде новкъостал а деш, «Сердалос» дукха яздора кхалнаха юкъе беча балхах, кхалсаг Iадатен шариIатен Iоткъама кIалхаръяккхарах, из общественни балха юкъеозарах. Газета тайп-тайпарча жанраех пайда эц редакце цу гIулакха. 1933 шера арадаьннача № 24 йолча газета тIа да е тайпа плакат. Доккхача кхай тIа гIолла хьайоагIа трактор. Цун ко бIубенна бе делла ягIа кхалсаг. Трактора чархаш тIара хотташца дIаух моллаш, кулакаш, гIалгIай кхалсаг кердача вахара юкъеозара духьала мел бараш. КIалда яздаьд е дешаш: «Кхалнаха производствана юкъе хьинаре дакъа лацарца юстаркховсаргба моллаш, кулакаш, цар агенташ».

«Iаьржача низашта кIалхара йоаккхаргъя кхалсаг дешаро», яхаш я 1929 шера арадаьннача № 14 йолча газета тIа кепатеха корреспонденци.

ЧIоагIа теркам тIаозаш я ГIалгIайчен хьалхарча областной кхалнаьха конференцера кепатеха материалаш (1926 шу, 11 сентябрь).

ГАЗЕТО даим йоаккхо яьй кхалнаха юкъера болх тоабара.

«Сердалос» чIоагIа къовсам лоаттабаьб къаьнача замах юхедисача ийрчача гIулакхашца, къаьстта дына духьала. Цхъа-дале, газето гучабоакх дына реакционни чулоацам, из Iилман лард йоацаш хилар, кепаетт Iилман атеистически статьяш. ШоалагIа-дале, газето цIенхаштта къовсам лоаттабу тайп-тайпарча дына тоабаща, дына реакционни традицешца.

ДIаяхача замах дисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабеш газето говза пайд ийбаьб сатирах. Газет дешарашта дукха везаш хиннав гIорваьнна «Темаркъа». Цо гучабоахаш хиннаб мурдий туркхаш, тхьамадаш, болх ца бераш, базархой, бюрократаш, иштта кхы а. «Темаркъас» халкъа багахбувцамах пайда эцаш, критика ю кхоачамбоацарашта, гучадоах уж хилара бахьанаш. ДуккхагIйола фельетонаш, халкъа иллей санна, деша хьалхле йолаш, дикача меттаца язъяь я. Выводаш «Темаркъас» шийгара ю, бакъда уж массаза а партийни позицешкара хул.

«Сердалос» чIоагIа йоакхо еш хиннай газет дешарашцара бувзам шероара, болхлойи юрташкареи корреспонденташ дуккхагIа хилийтара. Хьалхарча номер тIа а тIехь да газет дешарашка даь кхайкарал. «Шун язде йиш я, — йоах цу тIа, — шоай дага мел латтар, керда вахар диллара новкъарле мел ечох. Иштта язле шоай толамех, дикачох... «Газета тIа каст-каста кепайийттай укх тайпа рубрикаш: «Сенах язду болхлойи юртийи корреспонденташа», «Хоам бу», «Сийрда бIарг», «Къахьегамхой каьхаташ», «Дешаршта хетар», «Фу деша безам ба шун?», иштта кхы а.

Республика къахьегамхоша хьабенача сийрдача наькъа сийлахь истори да «Сердало» оагIонаш тIа. Цу тIа вайна гу хьалхарча пятилеткай турпалех дола дог урауттаду йоазонаш, коллективизаци еш лоаттабаьча къовсамах йола материалаш, керда вахар дуллаш вай халкъашта юкъе чIоагIденнача ленински доттагIленах язъяь статьяш, Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа советски халкъо яьккхача коталонах дола дувцар, коммунизма материально - технически база хьалъеш тайп-тайпа къамех болча республика къахьегамхоша доахача тоаламех йола оагIонаш.

Тахан «Сердалос», областной партийни организаце тешаме гIонча ше хиларах тарра, тIагIертта къовсам лоаттабу республика къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, КПСС XXIV-ча съезда решенеш, нийслагIча пятилетка заданеш толамца кхоачашъе уж оарцагIбахара.

Парте XXIV съездо доккхий декхараш оттадаьд советски кепайоазонна хьалхашка. Шеко яц, Уж сийленца кхоачашдара, массаза а санна, «Сердалос» дIахо а кердача вахара сердала ала совбоахаш къахьегаргхиларах.

А. МЯКИЕВ.

Тайп-тайпарча шерашка арадийннача «Сердало» газета хьалхара оагIонаш.

Монтаж яьр И. ПЛИЕВ.

ГАЗЕТ ДЕШАРАШТА ЛОВР

Вай мехка цхьа дезал санна барттайна дукха къамаш дах. Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хилалехьа кепайоазув доацаш хиннад царех дукхха дараш. Советски Iаьдал эттачул тIехьагIа, цул хьалха цIаниха царна дагa ца хинна кепайоазув хьа а хинна, тайп-тайпарча къамий меттала арадувла доладеннад журналаш, газеташ, книжкаш, кхыдараш.

Царех цаI да ше арадувла доладелча денз 50 шу дизар цIей вай тахан дездеш дола гIалгIай меттала арадувла «Сердало газета, КПСС Нохч-ГIалгIай областной организаце низбола орган. Наха коммунистически кхетам а луш цу шерашка цо хьабенар сийдолаш никъ ба. Ший чулоацам тIатIа кIоаргагIа хулийташ, денгара-денга тоалуш, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра республикера берригa къахьегамхой оарцагIа боахаш да «Сердало» тахан а. Цу тIа араювлача материалаша хьахьокх цахаддаш дегIаухаш йола республика экономика, промышленность, юрта боахам, культура, Iилма, кхыдола халкъа боахама доакъош.

Укх тIеххьарча иттех шера «Сердало» газета яздучарехи из цахаддаш дешачарехи ва со. Шерагара-шерага тоалу газет, цхьабакъда из дикагIа мо хул дог Iабац са. Цудухьа сона лов пятилетка турпалех лаьца цар сурташ а долаш очеркаш, зарисовкаш газета хьалхарча оагIон тIа хилар, къамий доттагIленах йола материалаш дукхагIа кепаеттар, гIалгIай историех йола материалаш наст-наста хулилга. Вай заманца товш доаца ийрча гIулахкаш леладерашца лира къовсам лоаттабеш йола материалаш а наст-наста кепаеттар лов сона. ДIахо йодача хана кхы а дикагIа шоай газет тоадара тIехьа шун, газета болхлой, ка ялар ловш дег тIара ловца боаних аз шоана таханарча шун дезача дийнахьа.

М. ПАРАГУЛЬГОВ,
Нохч-ГIалгIай химически завода директора заместитель.

* * *

ЦIаниха а Iийнавац со «Сердало» ца яздеш а хIаьта из наха юкъе доаржадеча хьинаре дакъа ца лоацаш а. Цо сона новкъостал ду наьна мотт кIоаргагIа бовза, Iомабе. ХIаьта ховш ма дий идейно - политически кхетам лакхбара ший метта дош мел пайдане да. Тешаме партийни трибуна я газета. Боккха кхаъ хилар сона «Сердало» 50 шера баь никъ Даьхено дезача совгIаташца хоастабаьб, аьнна хезача хоамах. Иштта даькъала хилба цо дIахо хьош бола никъ а.

Сона ловр — дIахо йодача хана са «Сердало» газета наха коммунистически кхетам телача кхы а дикагIа ка ялар.

У. МАЛЬСАГОВ,
Наьсарерча «Назрановский» совхоза комсомольски организаце секретарь.

ТХО ГАЗЕТА-ДОТТАГIИЙ

«Сердало» газета — 50 шу. Ах бIаь шу да газето хьинаре болх бу. Бахьан доацаш дац газетана доккха правительственни совгIат далар. Нохч-ГIалгIайчен общественни политически вахаре йоккха событи я из.

Газета тIа кхоачамболлаш бизза хьахьокх бурув тохача Карабулакски управлене мехкдаьтта лехарийи промышленни Сунжа кхыча предприятей болхлойи хьинарера къахьегами вахари.

15 шу гаргга ха я «Сердало» газетага аз язду, хIаьта из сона хетачох кIезига ха яц. Цу юкъа газета оагIош тIа кепатехай тайп-тайпарча 350 са материала. Царна юкъе я статьяш, очеркаш, информацеш.

Сона иштта дега гIозлен хIама да, са воI Владимир а укх шера цу газете язде волавалар.

Газета оагIош тIа наст-наста кепаетт соца цхьана болх беча новкъостий материалашта а. Царех ба РИТС-2 вокхагIа вола геолог А. В. Шерпилов, «Сунжанефть» НГДУ керттера экономист С. П. Быкадаров, бурильщик А. Ж. Джабраилов, химреагентий завода смена начальник А. В. Синчинов. Оаха дег тIара даькъала ювц «Сердало» газета коллектив сийлахьча юбилейцеи газета «Знак Почета» орден ялрцеи.

А. БАКАЛЮК.

Аьрдехьара аьттехьа: Нохч-ГIалгIай университета студенташ Х. ДАУРБЕКОВА, С. КАРТОЕВ, М. БОКОВ, Р. ГАЛАЕВА, Л. ТУМГАЕВА газета кердача номерга хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТХА ДИКАГIБОЛА РАБСЕЛЬКОРАШ

А. ЛЬЯНОВА — промстройматериалий Управлене отдела экономист.

А. БАКАЛЮК — Карабулакски УБР инженер.

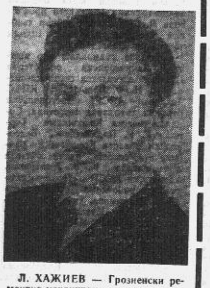

Л. ХАЖИЕВ — Грозненски ремонтно-механически завода шлифовальщик.

ЦIАККХА ЙОВРГЙОАЦА СЕРДАЛ

ХIАНЗ сакъердаме хургда сона, бIаьшеренашка пачхьен бIаьхийча наьхен боалонна кIалдаьлла гIалгIай халкъ мишта хьалгIотташ доагIа а цо ший керда, ираз вахар мишта хьалду а, аьнна, болхлоштеи ахархоштеи кепайоазонца дIадувца», Иштта яздаьдар «Кавказе» аьнна цIи а йолаш, «Правда» яхача газета тIа 1920 шера 24 августе ше язъяьча очерка тIа советски писатель а общественни деятель а хиннача А. Серафимовича.

Цо яьха ираз вахар хьалдара гIулакха, селларча хана боккхача Iоткъама кIалдаьллача зIамигача гIалгIай халкъа эггара хьалхагIа культура хьакхолла езар. Из культура хьакхолла йиш яцар наьна меттала дешар-йоазув ца хилча. ХIана аьлча цу хана дерригa газеташ эрсий меттала арадувлар, хIаьта уж деша а цар фу йоах ховш а наггахьа саг мара вацар.

Къахьегама халкъий сийлахьвоккхача баьчча В. И. Ленина хьехамца цо хьакхеллача Коммунистически парте Iалашдир Россе дахаш мел долча хIара халкъа форма къамани, чулоацам социалистически болаш ше-ший меттала дешар - йоазув хулга. Царца дар гIалгIай зIамига халкъ а.

Цу хана массайолча оагIорахьара пайдане дар латински ларда тIа оттадаь алфавит. Цудухьа Къилбаседа Кавказе дахача халкъашта юкъе эггара хьалхагIа гIалгIаша хьатIайийцар Мальсагов Зоврбика латински ларда тIа оттадаь хинна алфавит.

1923 шера I-гIа Май гIалгIашта хилар дерригача къахьегама халкъий юкъара деза ди санна хинна ца Iеш, бIаьшеренашка цар бIарлгаш тIа илла морх хьалъайенна ди. Цу дийнахьа араьлар наьна меттала долча «Сердало» газета эггара хьалхара номер. Боарам боацаш гIадбахар къахьегама гIалгIай. Из тамаш яцар, хIана аьлча вIалла фу дуви ца ховча Iарбий меттала мара Iодешаш дола йоазув ца хезача гIалгIашта, дог халла мара ца тешаш, боккха кхаъ хулар наьна меттала шоаш кхетадеш дола газета дешаш хезача. Из деша ховчо а ца ховчо а вIаши кхааш доахар.

ЦУ хана вай мехка наггахьа саг мара вацар латински алапаш довзаш, хIаьта эрсийи Iарбийи алапаш довзараш кIеззига дуккхагIа бар. Цудухьа из газета деша аттагIа хилийтара юхьанца араювлаш хиннача цуи хIара номера юкъе доаллаш хулар, диткъача каьхата тIа кепатеха, латински ларда тIа оттадаь дола гIалгIай алфавит, уж алапаш дикагIа кхеталайтар гIоне царех хIара алапа юкхе яздаьдар эрсий а Iарбий а алапаш. Цул совгIа газета хIара номера йиълагIча оагIо тIа кепадеттар из дешар Iомаде безам барашта дола урокаш. Цу алфавитийн урокийн новкъосталца газет деша Iомабелар эрсий а Iарбий а алапаш довзаш бараш.

Цхьабакъда «Сердалонна» юххьанца тайп - тайпара моастагIий духьалбаьлар. БIаьхийча нахан моллаштен дика ховра наьна меттала долча кердача дешаро къахьегама наьха культура дегIайоалаергйолга. къахьегама нах боаца беш дола герз цо шоай бера доаккххаргдолга. Цудухьа шоашта мел мога тайпа духьала йора цар кердача дешара.

Цу моастагIаша еш йола духьаленаш кагъеш, ирцарча къовсама котдоалаш тоаделар «Сердало». Из котдаьлар къахьегама гIалгIашта дукха дезандаь, цар цу кердача дешарах шоай культура лакхъергйола низ доархIандаь.

Ленина партен цо кулгалдеча Советски Iаьдалон бахархой тIахьехар наьна меттала дола дешар-йоазув хьаллацара, наха юкъера дешар ца хар дIадаккхара, халкъа культура лакхъяра. Цу гIулакха тIахьехам беш яр «ГIалгIай боккхийча а кагийча а нахага» аьнна цIи а йолаш аз язъяь йоккха статья - тIахьехам. Из кепатехар 1923 шера 17 июне арадаьннача № 4 йолча «Сердало» тIа. Из статья бахьан долаш сона Iарбий дешараш дукха дезараца яппарий кIарцхалаш-м Iиттар, цхьабакъда цар со лорзагIа-м вакхханзар.

Къахьегама гIалгIашта наьна меттала дола газета а дешар а дукха дезилга гучадаьлар дуккхача юрташкара нах шоай статьяши заметкаши яхьаш газета редакце ахa болабаларах, дешар-йоазув ца ховш бола кхийна маIа нахи кхалнахи юха ца къехкаш, цхьана а къаьстта а хьаккхашта ликпункташка деша аха болабаларах. Газета дешараш а цу тIа корреспонденцеш язъераш а денна - денна совбоалар, цунга хьежжа газета тираж а лакхлора.

КЕРТТЕРЧА даькъе газета тIа кепаетташ хиннача материалаша белгалдоахар областе халкъа боахами культуреи дегIаладара гIулакх мишта латт, школашеи, дешара - цIалгашеи, ликпункташеи болх мишта бу, дешар-йоазув ца ховш бола кхийна нах ликпункташка деша мишта ух, кулакашеи моллашеи юртарча активисташца гучахьа а къайлагIа а моастагIал мишта леладу. юрта чакхйоахаш йолча Iаьдала кампанешта цу классови моастагIаша мел духьаленаш ю, иштта кхыдараш а.

Цу дерригача балхаша къахьегама гIалгIашта дуккхагIа дезадалийтар «Сердало». Цудухьа наха юкъе из дуккхагIа дIадоаржаде шоашта могар а дора. Цу газета нах язбалара кампани дIаяхьа а из юрташка дIаахийта а дезаш йола пункт Наьсарец - Вокзале юллаш чуйийна болх беш воаллача Мальсагов Лорсага цхьан саго хаьттар:

— Къам чIоагIа ма хьег Iа, алал фу доагIа хьона Iа беча балхах? — аьнна.

«Сона дола алапи — из газет нахага дIакхачар да-кх», — аьнна, жоп делар Лорса. Иштта уйланца из газет наха юкъе дIадоаржаде гIерташ дуккха а нах бар. Цу наьха балха хьакъехьа аз язъяь статья араьлар 1924 шера 29 октябре № 17 йолча «Сердало тIа».

Лоацача хана газето шийна гонахьа кхотабир дика денал долаш бола дуккха селькораш. ЧIоагIа денал ца хилча булургбоацаш болх бар цар беш хиннар, хIана аьлча цу хана юрташка ирбенна латтар классови къовсам. Iаьдала а халкъа а моастагIаша лелош бола тийша болх гучабоахар селькораша, юрта партийни а советски а органашка цу хана нийслуш хинна кхоачамбоацараш белгалдоахар. массе а тайпа зуламхошца къовсам лоаттабора, юрташка Iаьдала кампанеш чаккхъяхара новкъостал дора. Цар деш хинна уж балхаш бахьан долаш классови моастагIий царга чIоагIа эгIазал йолаш а, царна кIийленаш еш а, уж боабе гIерташ а бар, хIаьта а селькораш кхералуш тIехьашкабоалаши бацар. моастагIашца денале къувсаш шоай болх дика чакхбоаккхаши бар.

СО цу газете болх бе волавеннача хьалхарча шерашка цига болх беш хилар — Беков Тембот, Аушев Фирета Махьмад, Дахкильгов Бахьаудин, Мальсагов Мухтар, Шадиев Азамат, Осмиев Хьамзат, Шадиев Арсамак, Муталиев Хьаж-Бийкар, Дахкильгов Ахьмад, Ужахов Хьаж-Бийкар, иштта кхыбараш а. Цу новкъосташа чIоагIача хьинаре беш хинна болх бахьан долаш моастагIий духьаленаш каг а еш, тIа-тIа тоалуш, бахархошта юкъе беча балха а сийлахь - воккхача баьчча Ленина хьехамаш наха юкъе дIадоаржадара гIулакха а партен Советски Iаьдален тешаме гIонча хинна дIаэттар халкъа цIаккха а йовргйоаца сердал луш дола «Сердало». Из сийлола болх цо болабаь хIанз 50 шу дизад.

Со тийша ва дIахо йодача хана а наха юкъе кхетама болх боаржабеш, республика къахьегамхой балха хьинар айдеш, зуламхошцеи шира Iадаташ леладерашцеи къиза къовсам лоаттабеш, халкъа вахар ираз дарна Коммунистически парте беча балха массаза а гIонча долаш «Сердало» газета дIачакхдаргхиларах.

Никъ даькъала хилба цун!

С. ОЗИЕВ,
къаьнагIа вола «Сердало» газета корреспондент.

Тухан АРЧАКОВ

«СЕРДАЛО»

ТIехьа яхай йIаьха бийса,
Сатийна вар вужавеш,
Истола тIа букар вийрза,
Корреспондент ва уйла еш.
Дего пхьанашкара цIий лаьлла
Язде сихваь
Цун кулг лехк.
Каьхата тIа «кегар» белла,
Къоаламо
ТамагIаш дехк.
Цхьаькха керда статья
кхоана
Редколлеге могоргья.
Дика ховмаш дийца къоалам
Дийшачо хоастабергба.
Цо уж лохаш наькъаш дистад,
Экккхабаь
Набара сий.
Массаз хьоца
Бус цхьаь дийцад,
Бицбаь
Хоза сакъердам.
МассагI бIарго лутт хьа статья,
Дешарашка кхачале,
Я из наьна метто хьаьнъяь,
Эза дега йIовхале.
Из лаьлача дешах етто,
МугIараша вIашагIхотт.
ОагIоний тхьамада хиле
Кертте
«Сердало» дIаотт.
Дувцаш
Iилма карагIдаьннар,
Турпалхой Iа хостабу.
Халкъа довзийт парте аьннар,
Цуи дог-уйла
йоаржаю.
Шовзткъе итт шу хьалха парте,
Хьона а енкай сердало.
Новкъа гIертар,
жуккарг гойташ
Сердало Iа мессаю.
«Правда»
«Труд»
«Известия» эцаш,
Iуйран гIалгIачо хьо хетт.
Орден йоа хьо царца уллаш
Дог тохалуш
хоза хет.

ПАРТЕ ТЕШАМЕГЕРЗ

БАКЪ ДОШ — НАЬХА ДЕГАШКА

Доккха, сийрда цIей кхьчад хIара гIалгIачун цIагIа — шовзткъе итт шу дизад вай «Сердало» газет арадувла. 1923-ча шера дерригача дунен тIарча къахьегамхой дезача дийнахьа 1-ча Мае араьлар цу газета хьалхара номер. Боккъалдар аьлча, из ди да шоай наьна метталара кепайоазув гIалгIашта эгара хьалха бIаргадайнар а гIалгIай говзаме литература дIадоладаьр а. Цу хана денз ленински парте дош гIалгIай къахьегамхой дегашка кхоачадеш хьадоагIа вай «Сердало».

Сона, тахан из долаш мо, шаьра дагадоагIа «Сердало» газета тIа сай заметка эгара хьалха араьнна Ма доккха хIама хетар сона цунах! Из дар 1925-ча шера. гIалгIай хьехархой техникуме со деша волавеннача шоллагIча шера. Цу хана гаьнна халагIа дар газете болх бе. ХIанзарчул дукха а низболашагIа дар вайнаха юкъе дына гIулакхаш. Юкъ-юкъе гуччахьа шоай «балхаш» деш яр хьужаренаш, дукха бар дына тIагIолла вIалла доацарех тешаш бола баьде нах. Iаьдалах башха оагIув озаш а бозцаш, хьаьрбаьнна хьувзар кулакаш. базархой, иштта кхыбола Iаьдала моастагIий. КIийленаш а лувцаш довнаш деш, цар каст-каста боабора толашагIа бола активисташ, коммунисташ, комсомольцаш, селькораш. Гобаьккха дукха дар дIаяхача замах юхедиса нийрча, зуламе, къахьегамхоша кердача вахарге хьоча новкъа дукхьаленаш еш дола гIулакхаш. Цудухьа са а кхыча наьха а дукхагIа йола заметкаш конгически хулар — эгара дирагIча тайпара къовсам па лоаттабича балацар цу тIехьадисача гIулкхашта дукхьала. дIа па яьхача ялацар уж бIеха «Iатташ».

Оалаш мо, атта гIулакх дацар из. Цунах доалла моллагIа сакхат гучадоаккхаш газета тIа ваьккхача саго, эгIаз а гIойя газет техачунга дов хьувш моттигаш а кIезига нийслацар. Иштта хилар Буро тIа деша дагIачара Долакха-Юрта а кхаьча. оаха, комсомольцаша - корреспонденташа, бокъонца цун гIулакхаш тахка а техка, «жинаппа тайпа я» яхаш. берригача гIалгIай мехка а. гIоръяьнна хинна «хьежа Аминат» ше маьрра дIайовзийташ йола материал «Сердало» газета тIа араьккхача хана а.

Перо тIанийсбенначоа геттара Iаткъаш а, харцваьнар ший ерригача «тIолхашца» гуча воаккхаш а хулар ази. Мальсагов Мухтарен, Муталиев Хьаж-Бийкарен Темаркъий цIерагIа арайоахаш хинна фельетонаш. Уж къаьстта еша догдоагIаш хулар. Юрта газет кхаьчача оалаш хозар:

— Жи шоай, Темаркъас фу йоах хьажал!

Къахьегама ахархой колхозашта юкъе а озаш, кулакий хир хоаладе аьнна тIагIертача хана, юрташка классови къовсам геттара ирбеннача хана. 1929-гIа шу чакхдоаллаш, парте обкомо соцам а баь.со юрташка хьожавир зIамгача форматах дола цхьаькха газет арадаха, аьнна. «Сердало» газета цхьа дакъа лоархIар цунах.

Цхьа печатники, цхьа наборщики, кхы эшаш бола типографски кхоачам а болаш Буро тIара араваьлар со. Юртарча партийнни советскии организацешца бувзам а болаш, юрта актив оарцагI а йоахаш, дуккхача активистех селькораш а беш дIадоладелар тхо юрта кхоачам балла йолача тиражах денна а ди юккъа а тхоай «зIамига» газет арадаха. Кулакашта а Iаьдала кхыча моастагIашта а меттахьа тохаш яр царех хIара номер. ГIулакхага хьежжа: кIира а, итт ди а, кхы дукхагIа а ха йоаккхар оаха хIара юрта. Иштта чакхдаьлар тхо вайнаьха шаьрача ядача дукхагIа йолча юрташка.

Иштта делаш пхи бутт гаргга ха яьккхар тха газета радакце. Цу юкъагIа цо майра къовсам делабир кулакашта дукхьала, дикка дийнбир селькорий болх.

ДIахо аз газете беча балха Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар 1928-ча шера, хьехархой техникуме деша вагIача хана, Москве Ерригсоюзии рабселькоровски съезде со вахийтар. Аз бечa журналистски балха низбола ткъамаш делар цу съездо. Къилбаседа Кавказера яхача делегаце мога а даь, аз къамаьл дир цига яьча «ХIанзара политически хьали рабселькорий декхараш» яхача доклада хьакъехьа хиннача пренеех.

Цу съезде «Правда» газетен «Болхлой-ахархой корреспондент» яхача журнален балхах отчетни доклад йир Ленина йишас Мария Ильинична Ульяновас. Цига сона бIарга а байра къамаьлаш деш а хезар Коммунистически партен Советски правительствай гIорбаьнна болча деятелаша: М. И. Калинина, К. Е. Ворошилова, Н. К. Крупскаяс. А. В. Луначарске, Е. М. Ярославске, доазол арахьарча коммунистически партей газетий викалаша, дуккхача бокхача советски поэташеи писателашеи, гIорбаьнна болча журналисташа, иштта кхычар а.

Съезде сайна дош деннача хана аз сай къамаьла юкъе доаладир гIалгIай мехка дына гIулакхаш цу хана геттара чIоагIа хилар, хьоахадир оахош «хьежача Амината» даьр а. Сай къамаьл чакхдаьнначул тIехьагIа, из воккха атенст волга а ховш, аз Е. М. Ярославскега шийгга аьлар:

— Iа, Емельян Михайлович, хьайна карагIдоале, тха селькорашка каьхат язде, цар дог ураоттаргдолаш!

ШоллагIча дийнахьа съезда Iуйрийнара заседани хьаеллалехьа хьалхха, кхайка президиуме IотIа а вийха, секретариатосога хьаделар Е. М. Ярославскеший кулгаца яздаь дола каьхат. БIарчча цхьа оагIуви тIехьашкара оагIув ахаттаь кхоачаши язъяь хиннача цу каьхата листа керте латтар: «ГIалгIайчен рабселькорашка!» — аьнна.

Съездера се цIакхаьчача аз «Сердало» газета редакцега дIаделар айса Е. М. Ярославскегара дена письмо. «Сердало» цу ханне я кепатеха ара а даьккхар из.

Тахан деза ди да «Сердало» газета болхлой. Иштта къаьстта деза ди да из вайнаьха йоазонхошта а, 1923-ча шера денз вайнаьха йоазонхой стихаш, дувцараш, пьесаш, очеркаш эгара хьалха арайийнад вай «Сердало» газета оагIош тIа.

Сона цIаккха а дицлургдац сай эгара хьалхара «Къовсама ворхI ди» яха дувцар «Сердало» газета тIа арадаьнна ди Цул тIехьагIа, со говзаме йоазош де волабеннача юххье «Сердало» газето арадаьхар са кхыдола дувцараш, очеркаш. Шоашта дагардар, шоашта хетар халкъага дIаала вайнаьха йоазонхой тардолийташ йола керттера цхьа трибуна я «Сердало» газет-м тахан а.

Коммунизм хьалъяр дукхьа лоаттабеча къовсаме воай наьна метталарча «Сердало» газета шовзткъе итт шу дузача дийнахьа сона ловца баккха лов «Сердало» ерригача коллективана, из газет хьадеш дакъа лоацаш мел бараш та:

— Вай ленински парте дош берригача къахьегамхой дегашка кхоачаде каяйла шун!

— Даьхен совгIат даькъала хилда шун!

Хьамзат **ОСМИЕВ.**

ТХА ДИКАГIБОЛА РАБСЕЛЬКОРАШ

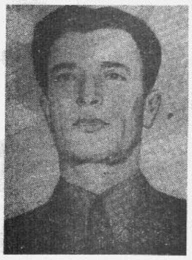

С. ИСРАИЛОВ — Грозненски района «Советская Россия» колхоза тракторно-полеводчески бригадан бригадир.

ХЬ. ГЕТАГАЖЕВ — МагIалбика района «Ингушский» совхоза механизатор.

М. КОДЗОЕВ — Грозненски УБР кадрай отдела начальник.

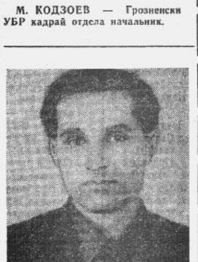

Б. ГАГИЕВ — Наьсарен района «Электроинструмент» завода парткома секретарь.

«СЕРДАЛО» ОАГIОНАШ ТIАРА

Газет коллективни пропагандисти коллективни агитатори хинна а па Iеш коллективни организатор а да яха советски кепайоазон сийлахь - йоккхий принципаш тешаме кхоачаш а еш, «Сердало» газето ше арадаьннача хьалхарча деношка денз дегаш урагвттадеча дешашца яздаьд керда вахар кхоллаш Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша лоаттабаьча къовсамах. уж коммунистически кхетамца кхебарах. Партийни организаце тешаме гIонча ше хиларах тарда. «Сердалос» даим сийленца кхоачашдаьд шийна хьалхашка лаьтта декхараш.

Лохехьа оаха кепатох тайп-тайпарча шерашка «Сердалос» яздаь мугIараш:

1923 шу, 1 май, № 1: «Болх беш бола гIалгIай» яхача хьалхарча статья тIара: «...Тахьнара ди, 1923-ча шерарча май бетта хьалхара ди дии ма дулда вайна, гIалгIай цIи йолаш, гIалгIай мотт дебеш вай укх дунен тIа мел даха...

Саг юха дийнвалар мо хIама да, тоIадаь даьккача вайга Советий Iаьдало таханарча дийнахьа кхачийтар — воай йоазон ди хилар...»

1924 шера арадаьннача газета йиълагIча номер тIа газето хоам бу: «ГIалгIай мехка халкъа образоване гIулакх тоадара паччахьалкхено хьахийцад 25000 сом яха... ХIанз хозаш я берий бераке тIар, хан-ханнахьа бетта бераш дешара гулдеш бола гургал...».

1928 шу, № 18; «Кердалар» яхача статья тIара. «...ЦIе косынкаш тувкхаш йола ткъаь кхоъ йоI я Совпартшколе. Гаьнарча баьдерча юрташкара сердалонга гIа баьккхаб 23 йоIо. 5 бутт мара баьннабац, бакъда хувцамаш доккхий да. ДIадахад кердача вахара пионеркаш увзалуш, эхь хеташ хинна кIираш. ХIанз уж хьинаре дакъа лоацаш ба балха юкъе.

Хала дар хьалхара гIа баккха — юртара школага... ДIахо никъ аттагIа ба. Дешара сердалон тIахьехам чIоагIагIа ба.

ШоллагIа гIа баьккхаб — классера комсомольски собране.

Мехкарий кхы дага бац дукхьал ладувгIаш багIа..

«КИМ» яха цIе значокаш ехкай шоай наькха тIа нйс йоIо...».

1924 шу № 22: «Кулакаца лоаттабеча къовсаме комсомола декхараш» яхача статья тIара: «...Къовсам чIоагIбе, къе нах! Дагакхаба: Советаш — хьа Iаьдал да. Кооперации — из хьа чIоагIале я. Крестномаш — хьа организатор я. Бе чIоагIа доалладе доал. Партен комсомолои гуча а боахаш, хIалакъхургба кулакий гIоз...».

«ДIадаккха дешар ца ховлга» — иштта корта болча статья тIа (№ 27, 1925 шу) да е дешаш: «ХIара дешар ховш вола саг декхарийла ва массехк сага дешар Iомаде. ХIара юрта Совета, хIара партийнни комсомольскии ячейке, хIара местхоме вIашагIйолла еза «ДIадаккха дешар ца ховлга» яха общество...».

1928 шу, № 18: «ГIалгIай кхалсаг хьайна хало нийсъелча, женотделе гIо. Цига новкъостал дергда хьона...».

1928 шу, № 65: «Массава а аравала культура походе, дешар ца харца, меларца, юрта йовсарашца, кхыча воча оамалашца къовса.

1929 шу, № 60: «Щедаьча аьшкаца цIенъе еза колхозаш кулакех... колхозий хьалхле делаеча органаш тIа шоай нах бахийта гIерт кулакаш».

1930 шу, № 1. Укх тайпа корта болаш я оагIув: «Ахархой боахам коллективизацеца эргабаккха беза бIаьсти». «Бовзийта беза наха колхозаш вIашагIтохара лоархIам» яхача корреспонденце тIа йоах: «Январь бетта хьалхарча деношка денз колхозаш вIашагIтохара хьакъехьа кхетаченаш чакхъяха еза юрташка...

Цхьан моттиге балхах дика хIама карагIдаьнна хилча, цига бечча бесса болх бергболаш, вIаши хьехам байта беза...».

1930 шу, № 4: Газето белгалйоах колхозаш вIашагIйоххача нийслуш йола халонаш: «Царца лархIа мегаргдолаш гIулакх да: кулакаша еш йола агитаци, моллаша а мурдаша а «зала могабац» «Колхозий никъ», яхаш еш йола дукхьале...».

1930 шу, № 22: «Колхозаш дегIайоалаяргахьа ерзае юхь» яхача хьалхарча статья тIа йоах: «...ХIанз кхыметтел бIаргаш дайнараштa а гуш да ахархой уйла къаьначул тIара къоначун гIа йоалаш, кулакий Iоткъама кIалхара мукъача, кердача вахар тIа яларца чIоагIа хувцаенна хилар. Къаьначоа юха тIадолхачара даьннад. ЦаI боацар никъ бац — колхозий никъ...

Цхьанна а минута дицдалийта йиш яц таханара къаьста боахам лелабу ахархой кхоанара колхозхой болга, царца массайолча хана а болх лоаттабе беза... Ерригa организацеш, партийцаш, комсомольцаш, колхозхой, юрташка болх беш бола болхлой, селькораш декхарийла ба кердача колхозашка бийрзача колхозхой хьалхле лелае».

Газето даим къовсам лоаттабаьб дIаяхача замах юхедисача нийрчача гIулакхашца.

«Доккха зулам да гIалгIай мехка долаш дола дIаяхача замах юхедиса нийрча гIулакхаш, — замах язду газето 1924 шера араьннача 15-ча номер тIа... Цо хIалакбу гIалгIай кагирхой...».

1925 шу, № 27: «Белгалдаккха деза цхьаболча партийцаша а тIехьа собранешка къамаьлаш ду, «шо мукъа, цхьа бокъо йолаш» да, яхаш, бакъда цIагIа къаьнача IаьдалагIа деладу гIулакх...

Цудухьа кхалсага чIоагIа хала да дIаяхача заман Iазапах бокъонца кIалхаръяла. Цу тайпарча гIулакхаца цIенхаштта къовсам лоаттабе беза...».

1925 шу, № 60: «ДукхагIа хулабалар Сахират мораш» яхача заметка тIа дувц тIехьадиса гIулакхаш теркал а ца деш вахара сийрдача новкъа яьннача гIалгIай йоIах: «ЧIоагIа хала къовсам а лоаттабаь кIалхаръяьлар Сахират. ХIанз, цо йоккхий планаш уттаю дагахьа. Москве деша йоза из».

1936 шу, № 72: «Тахан стахановций лелама шу дизара цIей да» яха статья: «...Нагахьа санна керда шу долалуча хана цхьайолча предприятешка стахановцаш кIезиг-кIезига мара боацаш хиннабале, хIанз, масала, спирта заводе 98 стахановец, рудникашка — 46, стеклотара заводе 200 тIех стахановец ва.

Партийнни профсоюзнии организацеш, ерригача предприятешкара хьалхле лелаераш декхарийла ба стахановций болам боаржабара юкъе, хIанзалца хиина кхоачамбоацараш юстара а доахаш болх лелабе...».

ГАЗЕТ ДЕШАРАШТА ЛОВР

ОЗДОЕВ АБО,
Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатель.

ТIехьарча иттех шера хадданза «Сердало» газета яздеш а из дешаш а ва со. Сайна чIоагIа доIам а хулаш еш аз цун оагIонаш тIара мехка чурча гIулакхех, Нохч-ГIалгIайчен вахарах, дунен халкъашта юкъерча хьалах йола статьяш, корреспонденцеш, производстве хьалха латтарех йола очеркаш, зарисовкаш, кхыйола материалаш.

Боккха кхаъ хилар сона дукха ха йоаццаш газето 50 шера хьабена никъ, республика къахьегамхошта коммунистически кхетам луш, боахамеи культуреи гIирсаш хьалде нах оарцагIбоахаш цо баь болх белгал а боаккхаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах «Сердало» газета «Знак Почета» яха орден ялрах. Цу сийдолча 50 шу дизара юбилейца дувзаденна редакце коллективага доккха моаршал а луш сона лов шун творчески толамаш дIахо лакхдалар, газета болх хIара ди тIехьагIа тоабеш дIабахьа шун вIаштIехьдалар, къаьнача замах юхедисача зуламеча гIулакхашта дукхьаларча къовсама, коммунистически кхетамца къона тIехье хьалкхеяра хетаяь, керда боккха гIа боахаш коммунизмага бодача новкъа болхача советски наьха вахара, цар къахьегама хетаяь материалаш газета оагIонаш тIа дукхагIа кепаетташ хилар. Сона иштта лов, тха яр санна йолча лоаман колхозий, цига, вай мехка массе миIинге санна, доккхий толамаш доахаш халача хьалашка къахьегаш болча Iалаьмате дикача наьха вахарах, гIулакхех йола материалаш а газета оагIонаш тIа дукхагIа хилар.

Б. ГАЗДИЕВ,
Назрановский района «Назрановский» совхоза № 4 йолча тракторно - полеводчески бригада хьаькIаш лелаеча механизированни звено звеньевой.

Хадданза яздеш а дешаш а ва со «Сердало» газет. Дега чIоагIа доIам хулаш деш аз цу тIара вай мехкара керда хоамаш, «Дика хоамаш» яхача а «Тхога язду» яхача а рубрикашта кIал кепаетта материалаш, халкъа боахам дегIаккхувлача доккхий хьокхамаш доахача промышленносте а юрта а къахьегамхоех язъяь зарисовкаш, очеркаш, корреспонденцеш.

Дукха ха йоаццаш дог гIоздаьнна дийшар аз 50 шера газето республика къахьегамхошта коммунистически кхетам луш, боахамеи культуреи гIирсаш хьалде къахьегамхой оарцагIбоахаш хьабена никъ белгал а боаккхаш «Сердало» газета «Знак Почета» яха орден ялрах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. Цу доккхача совгIатаца даькъалъю аз газета коллектив. Цуница цхьана сона лов дIахо йодача хана а шун творчески аьттув бувлаш газет тоадалар, хьаьнала къахьега а ваха а новкъарле еш дола къаьнарча замах юхедисача зуламеча гIулакхашта дукхьаларча къовсама хетаяь материалеш газета оагIонаш тIа дукхагIа араяхар.

КПСС Генеральни секретара Л. И. Брежнева маалларa, юрта боахаме керттера фигура я механизатор. Тха боахаме а районе а дукха ба хадданза производственни планаш а тIанийца социалистически декхараш а тIехкхоачашдеш хьинар дола механизатораш. Царех оаш каст-каста яздар ловра.

М. БОКОВ,
Л. ТУМГОЕВА,
Нохч-ГIалгIай университета филологически факультета 5-ча курса гIалгIай группа студенташ.

Дог чура дика хеташ, чIоагIа гIаддахарца тIакийцар оаха, Нохч-ГIалгIай университета студенташа, «Сердало» газета юбилей тIакхачарах бола хоам, къаьстта цунна Даьхено орден «Знак Почета» ялар.

«Сердало» хьалхара номер араьннача дийнахьа денз 50 шу даьннад. Цу ах бIаь шера наха пайдане долаш, вахаре накъадоалаш дукха гIулакхаш карагIдаьннад газета.

Боккхача лоархIаме я газето кепаетта материалаш.

Уж я таханарча советски нахах — болхлоех, колхозхоех, къахьегаме хьалхле лелаечарех язъяь статьяш, очеркаш, арадувлача кердача книжкаех язъяь рецензеш, вайна маьрша даха, ираз долаш тIехье кхее новкъарло еча моастагIашта, дIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашта, уж лелаерашта дукхьалара материалаш. Къаьстта теркам тIабохийт газето интернациональни, атеистически, идейно-политически кхетамца вай мехкахой кхебара долча дешашта.

Ала деза, кIезига язду газето студентий къоналах, цар вахарах лаьца. Укхаза берригa бехк газета а бац, бехке студенташ а ба, цхьаьца болча боарамe, цар кIезига язду редакцега письмош, дукхагIчарна язде а хац, хIаьта яздераш шоай материалаш кепатоха а лоархIабац: кхер «критиках».

Бакъахьа хургдар редакце университета студенташта юкъе корпункт вIашагIъеллача. Тахан газета юбилей йолча дийнахьа тхона лов редакце барт тайна коллектив правительственнии совгIатаца даггара даькъала ювца.

Хьоаме новкъостий! Шун атта боацача балха кхы а дикагIа котапонаш яха аьттув балба шун, кхы а сакъердамегIа, хIара номерга сатувсийташ хилда юбилей йола газета «Сердало».

МАЛЬСАГОВ Або,
Нохч-ГIалгIай Iилман-тохкама института вокхагIвола Iилман болхло.

Дилла а вайнаьха культура, литература, искусство дегIадоаладара лоархIаме дакъа лоацаш хьаденад гIалгIай историчухь эгара хьалха арадаьнна дола «Сердало». Дика лоархIаме цакъа лаьцад цо вай эгара хьалхара советски йоазонхой, Iилманхой кхебара а. Белгалла, «Сердало» газета тIа шоай эгара хьалхара произведенеш кепаетташ дIаболабенна, гIалгIай литературе тайп-тайпарча жанрай лард йолла вIаштIехьдаьлар Беков Тембота, Мальсагов Зоврбика, Озиев Ахьмаден Салманен.

Вахарца дилла нийслуча тайпара, къоначa гIалгIай литературе социалистически реализма метод дегIайоалаяра хьаьнала къахьийгар царна тIехьа говзаме йоазонаш де болабеннача Муталиев Хьаж-Бийкара, Зязиков Бахьаудина, МальсаговгIар Оарцхоси Дошлакъеи, Осмиев Хьамзата, Яндиев Джемалдина, Ведзижев Ахьмада. ГIалгIай литература дегIадара тIеххьара этап белгалъяьннай цунна юкъе дикка говзаме йоазонхой — Чахкиев СаIид, Боков Ахьмад, Мальсагов Шимоахий Ахьмад юкъебаккхарца. Ала деза, цар массане а «Сердало» газета тIа шоай керд-керда произведенеш кепаетташ вай кхуваш йоагIа тIехье коммунистически кхетамца кхеяра дакъа лоацаш хилар.

Къона йоазонхой юкъе озара, цар литературни говзал совъяккхара дола доккха а чоалхане а декхар тIалатт «Сердало» газета редакцена. Цудухьа сона чIоагIа ловр «Сердало» газета оагIош кхы а лоархIаме хургйолаш, вай литераторий а, литературоведий а, фольклористий а балхаш тIара материалаш дукхагIа кепаеттар.

ХЬАЛХАРА НОМЕР

СОНА хьалхашка уллаш я «Сердалон» цхьоалагIа номер — йицлургйоаца номер.

Е «Сердалон» цхьоалагIа номер араьлар болх беча наьха дезача ден 1923-ча шера ЦхьоалагIча мая латиний алапех кепа вIашагIделлача йоазонца. Цун тираж пхи бIаь яр. Эрсий мотт юкъе боацаш ерригa гIалгIай меттал яр из номер, ах листа боарам а болаш.

Из газет Iодеша а цунах нах дIакхетабе а кагий нах бар кийча а баь ЦхьоалагIча мая юрташка бакийта.

Вай, наьна меттала газета арадаьнна, массанахьа а гов раьза хиннабар юрташкара ахархой.

Из номер кийчъяьраш бар Дешара отдела тIавиллар — «Сердалон» радактор Мальсагов Зоврбики, цу хана бехктокхама секретара когаметта а волаш газета корректор хинна Беков Темботи.

Из дар шоай меттала ера а даьнна, эгара хьалха гIалгIаша Iодийша кепайоазув.

ВIашагIдолланза хинна йоазув вIашагIделла, баланза хинна мотт вIаштIехьбаьккха, ер ма вий, аьнна волаш цхьаккха корреспондент воацаш, атта дацар цу номера ло баккха а, из вIаштIехьъяккха а.

Эггара халагIдар — материал ца хилар. Ха кIезига яр. Дерригa а ши кIира мара дацар ЦхьоалагIа май хьатIаоттале сон (е мугIараш яздер) Зоврбики газета гIулакха вIашагIкхийтта. Материала гIайгIа дукха е езанзар. Цхьацца хIамаш тхоашкара яздеш тхо доахкаше, хьатIадоагIа болхлой деза ди бахьан долаш а. газет арадаларна а тхога цхьацца наха ахийта ловций йоазош бахьан долаш а, гIалгIай меттала таржам де мара ца дезаш, дукха йовзош Iайра тхога.

Цу чу яха материал а цун сибат а ер да: хьалхарча оагIон тIа юкъметте доаллаш Ленина сурт дар «Дунен тIарча революцен баьчча В. И. Ленина», аьнна кIал а яздаь.

ШоллагIча оагIон тIа лакхехьа юкъе дилла Карла Маркса сурт дар. Дерригача газета тIа кхы цхьаккха иллюстраци яцар.

Хьалхарча оагIон тIа оттайир оаха хьалхара статья: «Болх беш бола гIалгIай». Балха нахага арадоаллача газета гIулакх, цун хIама, цун дозал дIадовзийташ яр из статья.

Цу статьяна кIал оттадир оаха «Сердало» арадалара тхоашка кхаьча ловцаш. Из дар вай хиннача Лоаман Республика Коммунистически парте Комитетагареи Дешара Комиссариатагареи.

КхоалагIа моттиг дIалаьцар «Сердало» яхача статьяс. Эрсий меттала из язъяьр Зоврбик вар, гIалгIай мотт, аз лакхехьа яьххача бесса, са бар. Цо дийцар дар, арадаьнна йоазув вайна, гIалгIашта мел эш, цо вайна дергдолча гIулакха доккхал а цун кIоаргал а нахага дIадовзийташ.

ШоллагIа газета оагIув дIалаьцар шин статьяс: «ЦхьоалагIа май» — Альдиев Султана язъяьр, «Май хьалхара ди» — Дахкильгова. Шаккхе а болхлой дезача денах дувцаш яр.

КхоалагIа оагIув дIалаьцай — «Лоаман Республика Керттерча Исполкомана ДIакхайкадечо». Цу доакъошта кортош доххаргда вай из фу кхайкарал да ха. Ераш да уж: «Лоаман нах баьде хилар паччахьа Iаьдалла чIоагIало яр». «ТIоми моцали новкъа яр дешара гIулакха». Хьалхарча Iаьдало вайна йита тIехьале дIакхосса еза!»

Цу кхоалагIча оагIон тIа оаха оттаяьр, харцахьа а бакъахьа а шоашта ховчча тайпара язъяь, хIаьттарча Лоаман Института курсанташа яйта корреспонденци яр: «ХIама тоадалар» — аьнна корта болаш.

ЙиълагIча оагIон тIа яхар тха «Бурочара мехка школе» яха статья. Револющe хана кораш а наIараш а дIадаьха кхыметтел тховнаш а чудийтта, воча юхьара нийрчадаьха лаьтта мехка школен цIенош Дешара отдело ремонт яь сийрдадахари, цох юха керда юплача советий школе чухь, кхо хьехархо тIа а волаш гурахь денз дешар доладалари дар цу тIа дувцаш.

Цу ерригача номер тIа цаI йоацар объявлени яцар, из хьалхарча оагIон аьтта оагIорахь лакхе оттаьяр.

Парте гIалгIай округа Комитетагара яр из. Май бетта 1-ча болхлой дезача дийнахьа Мочкъий-Юрта совгIаташ а декха, гон тIа говраш хахке йохийтилга дIахьувши, цига хургйолча кхетачен тIа гIалгIай тIабохаши.

Газета гоннахьа йийхка лозунгаш яр, цу ден дозалга хьежжа, болхлошта доагIача даькъе а ехка:

«ЦхьоалагIа май — болх беча наьха деза ди да!»

«ЦхьоалагIа май — наьха хьацарах бахачар таьзета ди да!»

«Ийшача наьха барт хула ди да — май бетта цхьоалагIа ди!»

«Дешар — заман тур, дунен дIоагIа да!»

«БIаргаш дайначох дика новкъост хулаш мо мара — дешанза барех пайда баргбац шоашта а, лоалахошта а, революценна а!»

Иштта яр вай «Сердалон» 1-гIа номер. Нахага абат Iомадайта цунца араьккха къаьстта абат тIадолаш лист яр.

«Сердало», 1927 шу.
[статья кепатох лоацъяь].

«Сердало» газета хьалхарча номера цхьоалагIа оагIо.

Хьалхарчарех цаI

Тахан, «Сердалос» ший сийдола юбилей езъеча дийнахьа, цхьан кулга тIара пIелгаш совдалалла да цунна хьалхара номераш хьаеш хинна нах дагарбара.

Цудухьа къаьстта дика хет шийн дегIаца дикка низ боаллаш, итташ шераш хьалха хиннар, ше леладаьр къаьгга дагадоагIаш вола «Сердало» эггара хьалхара оагIош хьаеш хинна наборщик Керимов Алимжан Исхакович бIаргавайча.

...1914 шера берашха вола Алимжан ираз лаха араваьннав ший даь цIагIара. Вахара наькъаша кхоачаваьв из ший даь вош вахача Владикавказе. Цо наборщика говзал Iомае балха оттаваьв из Каспарова доалахье хиннача «Терск» яха газет арахецаш хиннача типографе. Цу хана дениз болхлой класса культура, сакхетам лакхагIболча полиграфистий мугIарашца ший вахар дийзад цо.

— 1923 шера апрель бутт юкъекхоачача деношка дар из, — яхаш дувц Алимжан Исхаковича. Аз болх беш хиннача моттиге хьатIабаьхкар типографе директори Мальсагов Зоврбики. Царна ховш хиннад сона эрсийчул совгIа Iарбий а латиний а шрифташта набор е ховш хиннилга. Цар арахецa кийчдеча «Сердало» газета наборщик хилар дийхача раьза хилар со.

«Сердало» духхьашхара номераш арайийллар «Горская правда» яхаш хиннача газета типографе. Цу цхьан ханна газета кулгалхой хиннаб хьаеш лаьттача «Сердало» издательства типографена болхлой, типографски кхоачам, шрифташ, кхыдола эшараш Iалашдеш. Гурахьа дениз кердача типографе арадувла доладеннад «Сердало».

Тахан цу деноех лаьца ше дагалувцаш А. И. Керимова сий деши боккхача безамцеи бувц «Сердало» хьалхара болхлой Беков Тембот, Мальсагов Зоврбик, Аушев Мяхьмад, Бузуртанов Аюп, газета издательства хьалхара директор Петров, шийца цхьана «Сердалона» набор еш хинна Короленко, кхы дуккха бараш.

...Тахан А. И. Керимов пенсе вола дукха ха яле а, халац цун газета болхлошцара, полиграфисташцара бувзамаш. Из каст-каста хул ше Даьхен тIом хьалехьа дениз болх беш хиннача Н. Заболотне цIерагIча типографе къонача болхлошта ший йоккха говзал дIахьехаш, из волча го йиш я хьоашалха баьхка газетчикаш.

«Сердало» газета доккха цIей дездеча дийнахьа дег тIара даькъала вувца лов шийх дуккхача шерашка дениз «къьна сердаловец» лоархIаш вола газета эггара хьалхара наборщик хинна Керимов Алимжан Исхакович.

С. МУТАЛИЕВ.

ИШТТА ХЬАДУ ГАЗЕТ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Почтальонагара а «Союзпечата» киоскера а ше газета керда номер хьа бе еллача, газет дешачоа ца ха тарлу из хьаеш журналистийн полиграфистийн мел къахьега деза. Бакъда газета номер хьаелга боккха а чоалхане а къахьегам ба.

Редакцега хIара денна письмош ух рабселькоровски активагара — редакце отделаша еннача задание гIа а авторий шоай инициативагIа а. Иштта письмош ух редакцега къахьегамхошкара а. Цар дувц вай вахаречa хозачох, дикачох, производстве хьалха латтарех, нийслуча кхоачамбоацарех. Газета оагIош тIа кепаетта материалаш, гIоттаяь тема, юкъейоалаяь рубрика газет дешарий предложенеш теркал а еш кийчъю.

Цул совгIа редакцега кхоач ТАСС, АПН материалаш. Уж ерригаш редакце йоагI-йоагIача отделашка дIаекъ. Цар уж секретариате хьачулу хIара отдело оттаяьча пи-ший балха планагIа.

Секретариате редакционни юкъарча планагIа аргIанарча номера план-макет оттаю. Ерригача номера, хIара оагIон макет оттаю газет дешачун теркам эггара хьалха керттерча материало тIаозаргболаш, уж дIанийс а еш. Из план редколлеге, на эшар дIадоаккхаш, дар тоадеш, хьежа а хьеже, чIоагIъю. Цул тIехьагIа аргIанарча номера хIара оагIон макет а цу тIа йолха ерригa материалаш а набор е типографе йохьийт. Укхаза, «Грозненский рабочий» яхача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома газетни издательства типографе, дIаболалу газетчикашеи полиграфисташеи цхьана беш бола хала а чоалхане а болх.

Линотипни цех. Укх чу латт набор еш йола бархI линотип яха машина. Цар тIа болх беш ба лакха квалификаци йола линотиписташ. Цхьан аьшарагIа машиний «зов» доалл цехе. Линотипистaш багIа пианисташ санна, хьалхашкарча «ноташта» — оригиналашта бIара а хьежаш лакаш тIа пIелгаш а теIадеш. Кулгаш шоаш лел, царга вIалла бIарг а лакхац наборщикаша. Царна хьалхашка доаллача машина лагIилга тIа хьада ха а йоацаш хьаувтт алапий кепаш — матрицаш. Цар мугI хьалбузашшехьа хьаю гарт (даши, наштари, сурьман эдаь сплав) яхача лоалладаьча металлах баьча газета мугIара кеп. Цу мугIарий (140 — 150 мугI) оарцаш-гранкаш хьа юстара увттаю.

Линотипистий болх чIоагIа теркам, сабар, лакхара темпаш эшаш а чоалхане а ба. Массехк эзар оатхал йоалла машина яйза ца Iарал совгIа, хIара линотипист сменагIа (7 сахьаьта) 56 эзар знака алапа набор е деккарийла ва, юкъера лаьрхIача сменагIа бархI топи гаргга дозал тоIаду цо пIелгашца. Цул совгIа 2 эзарза мугIараш хьалехка ко хьовзаде а деза цун. ХIаьта уж нормаш кхоачашъяь Iац.

Укхаза ба белгалбаьнна, текст шоай меттала еце а кадай, гIалат доацаш набор еш бола линотиписташ. Царех ба Татьяна Авдеева, Дашу Акаева, Лера Жуковская, Иван Будера, Галина Ткачева, Галина Теселкина, кхыбараш.

Са къаьстта ала безам ба нохчий къонача кхалсагах Акаева Дашуйх. Из эггара хьалха балха енача хана балха практически опыт йоацаш яр. Балха норма кхоачашъюлацар. Цунга хьежжа алапи а хулар кIезига. ЦIен-да а воацаш бераш кхоабаш ягIача цунна атта дацар цу хана. Бакъда Дашу кхераянзар цу халоно. ХIанз из коммунистически къахьегама ударник я.

Верстальни цех: Набор яь яьина гранкаш верстальни (газета оагIоний кепаш хьаеча) цехе хьу. Дуккхача шерашка «Сердало» газета верстальщица йолаш хьайоагIа Лидия Васильевна Марченко. Дукха да укхаза цун балха говзалах, сухалах тийша. Масала, газета цхьан оагIонна бIарччача комплексагIа йоагIа ха 3 сахьати 30 минути яле, Лидия Васильевнас болх кадайн нийсен бар бахьан долаш из ха 2 сахьатагеи 40 минутагеи кхоачаш лоацлу.

Бакъда цун болх редакце корректорийчунца бувзалуш ба. Корректораша хьалхагIа гранкаш еш, цар тIара редакце болхлочун е линотиписта бехкагIа нийсденна грамматически гIалаташ дIа а доахаш. Цул тIехьагIа газета полосаш-оагIош еш.

Дуккхача шерашка укхаза болх беш хьабоагIа корректораш Мальсагова ШафиIат, Харсиева Тамара. Шоай балхах дика кхеташ ба царца корректура ешаш бола Сапралиева Хьава, Ужахова Аьсет.

Корректораша оагIош цIенъяьчул тIехьагIа номера волча бехктокхамерча дежурнеген редакторген кхоач газета оагIош-полосаш. Уж хьож номера политически лостамга, оттаяьча планагIа из йий, стилистически, грамматически гIалат дисадий. Цар яь белгалонаш кхоачаш а йийя, хIара оагIон тIа кепатоха мукъа луш кулг язду.

ДIахора процесс: газета хIара оагIонах гарт яхача металлах кепаш ю ах гои хьисапе а йолаш. Уж ротационни (газеташ кепадеттача) машина валаш тIа дIатIа чIоагIъю. Ротаци йолалу, дежурне «арахеца» аьнна кулг яздича (минута 200 экземпляр газет кепатох цу машина).

Тхоай декхар кхоачаш а дийя цIа долх тхо,газетчикаши полиграфисташи. Бакъда, цу хана горoд мерзача набарах еле хул.

Х. ЭГИЕВ,

СУРТАШ ТIА: (лохера аьрдехьара сурт) Л. В. Марченкои (аьттехьараяр) Х. Сапралиевая газета оагIон тIа белгалдаь гIалаташ дIадоахаш ба; корректор Т. Харсиеваи (аьрдехьараяр) А. Ужаховаи корректура ешаш ба; Д. Акаева набор еш я.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурташ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Массанена йола гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Бераштa. «Пхьабуаргаш уж дашхари». 10.00 — «Кхоза вIашагIкхетар» яха концерт, очерк. 10.45 — Дай-юаной, шоана. 11.15 — Инде искусства мастерий концерт. 12.00 — «Кердадар лахар». Передача дIахьу Смирнова. 12.40 — ДIадахача шерий киноленташ. «Пышка» яха художественни фильм. 14.00 — «УнахцIено». Iилман - популярни программа. 14.30 — Ленинградски паччахьалкхен балета шатIа выступлени ю. 15.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 16.00 — «Фаьлгах бола фаьлг» яха художественни фильм. 16.30 — «Илли-73». Выступлени ю «Советски илли» яхача ансамбла. 17.00 — Босбола телевидени «Хьайбай дувеи тIа». 18.00 — Кердадараш. 18.10 — ДIадеш СССР-а халкъа артиста Царева. 18.50 — Босбола телевидени. Искусства мастераш концертни студе. 19.50 — «ВIаьстан вурийтта белгало» яха телевизиони художественни фильм. Хьалхара сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Босбола телевидени. «Кхойтта гIанд» яха телевизиони миниатюрай театр. 22.50 — Илли оала СССР-а халкъа артисткас Биешус. 23.35 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

14.25 — «Зорька» (гIалгIай меттала). 16.55 — Чехова произведенех дола телевизиони фильм. 17.40 — Наьха хьакъехьа уйла еш (нохчий меттала). 18.00 — Баскетбол. МаIача наьха командашта юкъера Нохч - ГIалгIайчен кубок.

2 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Бераштта йола Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дешархошта. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союзана гIулакх деш ва. 11.00 — Дешархошта. «Тха йоаре безаш» яхача телевизионни спектакла премьера. 4-гIа истори. 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юттара сахьат». 13.30 — «Трактористаш» яха художественни фильм. 15.00 — Литературни дешараш. М. Исаковский. 15.30 — «Игоринки» яхача вокальни квартета концерт. Свердловскера передача. 16.00 — Дунен халкъашта юкъера программа. 16.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 17.00 — Старт хилалехьа дага дийцараш» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.30 — Телевизорашка хьежарий письмойх йола музыкальни программа. 18.45 — Босбола телевидени. Кинолюбителий клуб. 19.45 — «ВIаьстан вурийтта белгало» яха телевизионни художественни фильм, 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Кинопанорама. 23.10 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.00 — Симфонически оркестра концерт. 16.00 — «Массанена бехтоккхаме» яха художественни фильм.

РАДИО

1 декабрь

6.30 — Юттара вахар (нохчий меттала). 6.45 — Ховмаши хаоттами. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — Машара политика доттагIлен политика я. Микрофона хьалхашка а машар безача низий Дерригдунен конгресса делегат З. К. Джамбулатова. (гIалгIай меттала). 13.20 — БIухой заявках дола концерт (гIалгIай меттала). 13.45 — «Коммуниста дош а гIулакх а» яха радиоочерк (нохчий меттала). 14.00 — «Ше сийгаш» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 14.30 — «Къамаьл ду тха хьаьшаша» яха литературни передача (эрсий меттала). 15.15 — «ДоттагIлен гастролашца» яха музыкальни обозрени (эрсий меттала). 15.15 — Ашараш. 16.30 — «Сходаш яьй. Кхоачаш даьр фуд?» яха корреспонденци (эрсий меттала). 16.45 — «Советски сага къахьегамен социальни хьинар» яха беседа (гIалгIай меттала).

2 декабрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ховмаши хаоттами. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 12.20 — ДIаяхача заман юхедисача вочa гIулакхошца къовсам лоаттабу юрта Совето Нисьй-Кортски юрта Совета председатела Н. Сампиева выступлени (гIалгIай меттала). 12.35 — Нохч - гIалгIай ашарий концерт. 13.00 — Юрта боахама болх лошта йола передача (эрсий меттала). 13.10 — Шун письмойх дола концерт (гIалгIай меттала). 13.40 — Халкъ дела къеж. Атеистически юморескаш (нохчий меттала). 14.00 — Моттигерча авторий произведенешцара концерт (гIалгIай меттала). 14.20 — Интернациональни доттагIлен радиоклуб (эрсий меттала). 14.40 — «Атеист» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 15.15 — Массанахьа дика нах ба (эрсий меттала). 15.30 — КIирандийнахьара ашарий программа (эрсий меттала). 16.15 — Саг къахьегамца сий долаш ва (гIалгIай меттала).

Зизаш—дуккхагIа

Коммунальни боахамеи город тоаярeи массе ханарча комиссе дийцар городе зизаш кхеделга дегIадоаладара дош. Цу хьакъехьа отчет луш бар баьцарча парка боахама треста управляющи В. Киселеваи, наькъаши тIаьши дохкача управлене начальник А. Цурови.

Заседане белгалдаькккхар зизашна къахьегамхой Iалашбара чакхбаккха лаьрхIар боккха а лоархIаме а болх хилар. Масала, 1975-ча шера 32 эзар квадратни метр йола моттигаш. Цо дизза кхоачашхилийта лаьрхIад зизаш кхелеш дергда городе бахарий хьашташ.

Комиссе заседане теркаме ийцар А. Цуровеи В. Киселеваси укх шера клубнехранилище хьалъяьяккха а тIадоагIача шера зизаш кхеделгеи уж къахьегамхошка дохкилгеи 10-15 процент совдаккха лаьрхIа денна дош.

П. АИСТОВ.

Доазол дехьара

Юха а даьттана меттел йоккхий топаш

Сальвадора правительства Израилгара тIема самолеташи Iалаьмате дукха артиллерийски герзи эцарах эскара керте латтараш геттара дегаш айделча санна хьайзар Никарагуаи Гватемалаи эскара гIозарашка. Никарагуанески диктатора Анастасио Сомоса саггота израильски «коммерсанташ» тIа а ийца, царца переговораш лаьй тIема техника эцара хьакъехьа. Ерригача Центральни Американа доал де уйла йолаш волча гватемальски правителa инарала Арана Осориона а лаьзар тIехьависа. Гучадаьннад, къайлагIа израильски эмиссарашца дуккхаза вIашагIкхийтта хинна хилар, а, хIаьта дуцачох, Гватемалага танкаши кхувса герзи дохкаргдолаш царгара дош даьккха хилар а.

Центрально-американски мехкий реакционни военщинана чуессача тIема уйлаша чIоагIагIа сахьовзадаьд региона вокх паччахьалкхений доал деча гIозарий. Цунца дувзаденна Гондураса кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Сесар Батраса хьакхайкадир: «Кхетаде хала да, халкъий социально-экономически хьал тоадарга дIаяхийта йиш йолаш йолча хана къамий ресурсех тIема гIулакхашта пайда эца безаш хIанай».

Ховш мадарра, 1968 шера цIий Iодохийташ тIом хиннaчул тIехьагIа машар баьбац Сальвадораи Гондурасаи юкъе. Герз Iоадара хьакъехьа Гондураса кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства кепатеха араьккхача заявлене тIа аьннад: «Машара позици лелае йиш яц, хабаргIа дег тIара машар безаш да шоаш а яхаш, хIаьта мадарра аьлча, гучох, юха а тIема кийчо еш барашца». Уж дерригa хIамаш бахьан долаш юха жол луча кепара гIулакхаш чакхдаьхад Гондурасо. «Республика» яхача костариканcки газето хоам баьб, «зем боахараштa хетачох, Панамо а иштта къоастаданза даргдац ший герз эргадаккхарах дола дош», аьнна.

Сальвадора, Никарагуас, Гватемалас вIашагIбелла барт хоадамбоалаш бехке бу Центральни Америка общественносто. Цу хьакъехьа дуккхача мехкий политически общественни организацеша кепатеха араяьхача заявленеш тIа белгалдоакк, вIашагIбелла из барт бахьан долаш района халкъий бокъонца долча хьашташта геттара чIоагIа духьала доллашехьа а герз Iоаде доладаь хилар.

Моттигерча кепайоазоно белгалдоакк, цхьадолча центрально-американски мехкий диктаторски режимаша, шоай халкъий хьашташ теркал ца а деш «бокъо йоацаш дола гIулакхаш а леладеш, безача маьха долча герзага итташ миллионаш доллараш дIаухийташ хилар». ХIаьта цу мехкий шоай я саготагIеи къоастаянза яргйоацеи дуккха а дукхагIа проблемаш. Масала, статистически даннешка хьежача, Гватемале бахача нахах шовзткъе кхойтта процент йоазув-дешар ца ховш ба, Сальвадоре — шовзткъе шийтта процент. Никарагуа — шовзткъе бархI. Иштта цIенхаштта латт гIулакх цу мехкий унахцIено лоаряра системе а. Эзарнена юкъе 60-80 бер ла укхаза, хIаьта царел дукхагIа чунен цхьанна а метте дови уж.

Къахьегамхошта саггота эшараш юкъагIа а дуташ герз Iоадара тIаберзабаь «гориллаша» лаьцача наькъо дагайохийт йовзаш йола «даьттана меттел йоккхий топаш» яха политика.

М. САПРЫКИН.

Тоаенна я Корея сомий бешамаш

ПХЕНЬЯН. (АПН соб. корр.). Сомий бешамаш—КНДР юрта боахама лоархIамегIарча доакъох цаI. Сомийи комсийи бешамаш тIайола лаьтташ хIара шера юкъера лаьрхIача 20—30 эзар гектар дукхагIа хул. Сом доазол дехьа, эггара хьалха Советски Союзе, дукха кхухьийт Корея.

Корее керттерча даькъе довкъийи гувнийи боса оагIошца дIайогI сомий бешамаш, террасаш а еш. Лаьттанца къахьегара дIабахийта къахьегами ахчеи сихха юхаметтаотт. Дуккхача юртбоахама кооперативашка сомий бешамаша тел чийсса аханел дукхагIа йола доходаш.

Сомий бешамаш дика хиларца къаьстта гIоръяьнна я Къулбехьара Хамген яха провинци. IажагIча форда йисте яда укхаза КНДР йоккхагIйола сом тела предприятеш — сом лелабу паччахьалкхен боахамаши юртбоахама кооперативаши. Алхха укх тIеххьарча 10 шера цу провинцера сомий бешамаш 3-зза хIана хиннаяц аьнна дукхагIа хиний. Цу провинце я ший сомий бешамашца Корее йовзаш йола сомий гаьнаша 7 эзар гектар совгIа дIалоаца Кваир яха уезд а.

КНДР-е хIанз толаме кхоачашлеш латт декхар — укх гарггарча шерашка хIара сезонагIа I миллион тоннага кхаччалца сом гулбелга.

Ф. ЛЕСКОВ. (АПН).

КЕРДА ХОАМАШ

АТОМНИ САХЬАТ

Хаттори яхача японски фирма конструктораша ши шу даьккхад «атомни двигатель» чуоттаяь пхьарсах доалладу сахьат вIаштIехьдаккха гIерташ. Цу тайпарча сахьата образец хьае вIаштIехьдаьннад цар. ЦаIи ахи сантиметр диаметр а бархI миллиметр сомал а да цун. Энерги тела источник — радиоактивни изотоп — ший тайпарча зIамигача капсула чу йоалл. Эггара чIоагIагIа хало тIаэттай унахцIенонна зенне йолча излучених сахьата да тешшаме ловавезаш йола сахьата корпуса конструкции оттаеча хана.

ПАЛЕОЛИТА ЛУВ-КХЕРА

Испане лаьттанцара балхаш деча хана Толедо яхача города йистера пилла тIехкаш кораяьй ши метри ах метри йIаьха маьженаш а йолаш. Ца талхаш дика йисача цу вампала тIехкаш техкача вовзаш волча испански палеозоолого М. Мартин Агуадона хетачох, цу тайпара пиллаш палеолита ханашка даьхад цу моттигашка. 1300 эзар шу гаргга ха хьалхагIа даьха пил Европа къулбехьа сага кораьлаь пил ший тайпарчарех алхха цаI да.

ВЕЛОСИПЕД: БIАЬХА НИКЪ...

80 шу даьннача швейцареца Шарль Вайлда 1920 шера ийцача цхьан велосипедаца Европа мехкашка гIолла 160 эзар совгIа километр никъ баьб. Дукха ха йоацаш Чехословакеи Венгреи наькъашка гIолла 2500 километр никъ баьб туристо.

(АПН).

КХОАНЕИ ЛОММЕИ ХУРГДА

1 декабрь — шоаттди

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 8.00. Спортивни секцей занятеш. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Болх бу изобразительни искусствай республикански музея филиала. 18.00. Болх бу «Ха» яхача клубо. «ДIаяхача заман тIехьдисача гIулакхашца къовсам лоаттабар — керда саг кхевара декхарех цаI» яха лекци. Кинофильм. 20.00. КИП цеха болхлойи гIулакхерча наьхеи салаIара сайре.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIАРА ПАРК. 11 сахьат даьлча дениз 18 сахьат даллалца болх бу ерригача аттракционаша, зооуголоко, лодкай станце.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА. 16.45 «Iилманца къахьегам вIаштIехьбаккхар» яха кино гойт.

ХЛЕБОКОМБИНАТА КЛУБ. 17.00. «Кагирхошта законаш» яха къамаьл.

ГIИШЛОН МАТЕРИАЛИЙ № 2 ЙОЛЧА КОМБИНАТА КЛУБ. 18.00. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Ритм» яха вокально - инструментальни ансамбль.

КИМ ЦIЕРАГIА КЛУБ. 17.00. «Советски зIамигача сага моральни юхь» яха лекци. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

2 декабрь — кIиранди

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 9.00. Болх бу «Малышок» яхача берий театро. 17.00 Кинозале «Советски Конституце Ди» яха литературни обзор. 19.00. Халхарий зал. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Интер» яха вокально-инструментальни ансамбль. 19.30. Лекцей зал. Болх бу шозлагIа хьокхача фильмай кинотеатро. 19.30. Йоккха зал. Халкъа оперни театро оттаю «Фауст» яха опера.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Фридрих Энгельс — Карл Маркса доттагIеи новкъости» яха Iуйре. 11.00. Болх бу «Тоатолг» яхача кинотеатро. «Дукха беза турпалаш экрана тIа» яха кинофестиваль. 15.00 Болх бу изобразительни искусствай республикански музея филиало. 20.00. Лекцей зал. «Вежарашха йолча республикай цхьан дезале» яха кинофильмаш. Эстрада, илли, халхарий сайре. Ловз «Аккорд» яха вокально-инструментальни ансамбль.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIА ПАРК. 11 сахьат даьлча дениз 18 сахьат даллалца болх бу ерригача аттракционаша, зооуголоко, лодкай станце.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА: 17.00. «Советски Конституци» яха къамаьл.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 12.00. «Сакъердаме сахьат» яха берий Iуйре. Дешара зал. Нохч-ГIалгIайчен йоазонхой произведеней обзор. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Экспресс» яха вокально-инструментальни ансамбль.

ТАХАНАРА ГРОЗНЫЙ. С. Темиргаева фотоэтюд.

ДЕКАБРЕРА ХАОТТАМ

1973 шера ноябрь бетта 75 миллиметр, вешта аьлча дуккхача шерашка юкъера лаьрхIача хиннaчул (28 миллиметр) 3-зза дукхагIа йоачаш хилар Грозне. Юкъера температура 3,6 градус йIовхал йолаш яр (дуккхача шерашка юкъера лаьрхIача хиннар 4,2 градус). Нохч - ГIалгIай АССР-е юкъера температура 0 градусагара 2 градус шелалга кхоачаш хул декабре. эггара дукхагIа шелъеннача хана — 26—29 градусага кхоачаш лохъяла а тарлу. Йоачаи 15 миллиметргара 30 миллиметрга кхоачаш хул.

СССР Гидрометцентро беча хоамагIа 1973 шера декабрь бетта юкъера температура 2 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаш, деношка 0, +5 градус, бийсашка 0,—5 градус хила тарлу. ЙIайха хургья шоллагIча пхе дийнахьеи кхоалагIа итт ди юкъелахача хенеи — бийсашка 0,+5, деношка +5, + 10 градус йолаш. Йоачаш 20 — 25 миллиметр хургья. Бетта керте дукхагIча даькъе морхаш а йолаш, юкъ-юкъе йоачаш а йолаш (догIа, шелъеннача хана лоаи тIаьда лоаи). Каст-каста дохк увттаргда, ша бехкаргба. Морхаш кIезиглургья юххьанцара пхи ди даьнначул тIехьагIеи шоллагIча итт дийнахьеи

* * *

Тахан республике гIоллеи Грозней морхаш а йолаш, кIезиг-дукха йоачаи а йолаш, малхбузехьара секунде 5—9 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла —2, +2, Грозне 0 гаргга градус хила а тарлу. Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, наг-нагахьа йоачаи а йолаш, дохк а доаллаш, кхоана къилбаседа малхбузехьара секунде 5—9 метр, ломма къулба-малхбузехьара 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка I градусага 5 градусага кхоачаш йIайхеи хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

(Газета аргIанара номер араяргья 4-ча декабре).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарей, ерий, шоаттеи деношка.

СФ05287. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 10059.